

דברי משה

פרשת ויגש

יוסף עושה הכנה להצלת כלל ישראל

מגזירת המן הרשע

יעקב דה הז 8/7 רמות א' ירושלים

02 - 5715091

ניתן להוריד את החוברת מאתר עלונים לשבת דרשו וכן מאתר עלונים לשבת בינינו

פרשת ויגש

יוסף הצדיק עושה הכנה להצלת כלל ישראל מגזירת המן הרשע

**"ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא
עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך
כי כמוך כפרעה".** (בראשית פרק מד פסוק יח)

בסוף פרשת מקץ קראנו על העלילה שטפל יוסף על בנימין,
בהשמת הגביע הכסף בתוך אמתחתו, והאשמתו בגניבה, מזימה
שאילצה את שבטים הקדושים להאמין שבנימין באמת גנב, לכן
קרעו את שמלתם¹.

יחד עם בנימין חוזרים כל האחים למצרים, יהודה מתנצל בפני
יוסף: "האלהים מצא את עון עבדיך", ומכריז "הננו עבדים לאדני,
גם אנחנו גם אשר נמצא הגביע בידו".

יוסף ממשיך להתל בהם ופוסק: "האיש אשר נמצא הגביע בידו
הוא יהיה לי עבד, ואתם עלו לשלום אל אביכם".

אז פותחת הפרשה שלנו "ויגש אליו יהודה", יהודה ניגש אל
יוסף.

ולמה?

אם כדי לדבר עם יוסף עבור בנימין לא היה צריך יהודה לגשת
אל יוסף, שכך פסוק לפני מסופר שיהודה דיבר עם יוסף² אם כן הגשה
זו למה?

¹ זה לשון המדרש תנחומא פרשת מקץ (סימן י): "והיו עומדין ומחבטין לבנימין
על כתפיו ואומרין לו גנבא ברא דגנבתא ביישתנו בן אמך את, כך ביישה אמך את
אבינו".

² זה לשון האור החיים (פרק מד פסוק יח): "צל"ד למה הוצרך לומר ויגש אחר
שקרוב אליו היה ומדבר עמו עד עתה".

הגשה לשם מלחמה

במדרש בראשית רבה פרשת ויגש (פרשה צג אות ו) מובא בשם ר' יהודה שהגשה זו של יהודה אל יוסף היתה למלחמה, כעין הנאמר בספר שמואל ב' (פרק י פסו' יג) "ויגש יואב והעם אשר עמו למלחמה", וכך אמר יהודה ליוסף: "אם שולף אני את חרבי ממך אני מתחיל ובפרעה רבך אני מסיים".

כן מפרש רש"י (פרק מד פסו' יג) את דברי ויעמס איש על חמרו וישבו העירה: "מטרפולין היתה והוא אומר העירה, עיר כל שהיא, אלא שלא היתה חשובה בעיניהם אלא כעיר בינונית של עשרה בני אדם לענין המלחמה".

כך מובא גם בפירוש בעלי התוס' עה"ת בשם הירושלמי, שאמר יהודה ליוסף: "לא אדכר לך, ולא אשתמודע דעבדו תרי אחי שמעון ולוי בקרתא דחמור אבוהי דשכס, כד עלו בגווה וקטלו כל דכורא בדיל דינה אחתיך, דליתא במנין דשבטייא ודלית לה חלק בפלוגת ארעא, ואנא בחילי תקיף מתרויהון, חי ה' אם אשלף חרבי לא אותיבנה לתייקא עד דאיקטול כל מיצראי בך אנא מתחיל ובפרעה רבך אנא מסיים".

וצריך להבין!

מה ביקש יוסף לעשות בעלילה זו על בנימין, אם ביקש בזה לנקום מאחיו על שמכרוהו לישמעאלים, הלא בנימין לא השתתף במכירה, ואין הוא ראוי להיענש על כך, מן הראוי היה שיבקש מהאיש אשר על ביתו שישים את גביע הכסף באמתחת אחד מאחיו האחרים, למה באמתחת בנימין?

עוד צריך ביאור, מדוע נתכעס יהודה דווקא עכשיו כאשר נמצא הגביע באמתחת בנימין, למה כאשר העליל עליהם יוסף בבואם בפעם הראשונה למצרים שהם מרגלים, למה אז לא כעס יהודה על יוסף וניגש להילחם בו?

למה כאשר לקח יוסף את שמעון ונתנו בבית האסורים, למה אז לא התנגד יהודה למהלך זה של ליוסף ואיים להפוך את מצרים ?

עוד מצינו שעד לסיפור למציאת הגביע באמתחת בנימין דיברו האחים עם יוסף בלשון רכה, הם נפלו לרגליו, התחננו וביקשו על נפשם, הזכירו את אביהם הזקן, ואחר שנמצא הגביע באמתחת בנימין, נשתנה השיח עם יוסף מן הקצה אל הקצה, את הרכות הלשון והתחנונים החליפה לשון קשה ומאיימת, מה השתנה כעת שלא היה קודם לכן ?

מהו הדבר שהביא לתפנית החדה בגישתו של יהודה והאחים כלפי יוסף ?

מהו הדבר שהכעיס את יהודה כל כך עד שגרם לו לצאת ולהילחם בסיבת בנימין ?

**אחר העלילה על בנימין יהודה מבין שלא מדובר בעונש
אלא בבחירה של יוסף להציק להם**

"כי מקודם חשב כי מה' יצא הדבר, כי מצא האלהים עוונם, וכשראו שלא קיבל יוסף אלא בנימין לבד, אמר הרי זה לך לאות, כי לא על עון נתפסו, ומעתה עמד הדבר לצד בחירת הבחירי, לזה ויגש אליו יהודה". (אור החיים פרק מד פסוק יז)

בבא השבטים למצרים, כאשר העליל עליהם יוסף שהם מרגלים, כותבת התורה הקדושה: "ויאמרו איש אל אחיו, אבל אשמים אנחנו על אחינו, אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו, על כן באה אלינו הצרה הזאת".

עד העלילה על בנימין ההנחה אצל השבטים הקדושים היתה, שמן משמים באים איתם חשבון על מכירת יוסף³, לכן הם הצדיקו

³ אומנם לא על עצם המכירה, שכן זו היתה על פי פסק בי"ד ובצירוף הקדוש ברוך הוא, כמבואר בדברי חז"ל, אלא על כך שהם לא נהגו בו לפנים משורת הדין כאשר

עליהם את הדין, כדברי רבנו בחיי שם : "זה דרך הצדיקים, כשחוטאים מודים בדבר, ומצדיקים עליהן את הדין".

כן הוכיח אותם ראובן בדרכם לארץ כנען בפעם הראשונה :
"הלוא אמרתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד ולא שמעתם, וגם דמו הנה נדרש".

לאחר מציאת הגביע באמתחת בנימין, זה שלא השתתף ולא היה חלק ממכירת יוסף לישמעאלים, הסיקו מזה השבטים הקדושים שאין מדובר בעונש מצד הקדוש ברוך הוא, אלא בבחירה של יוסף לצער אותם, לכן כעת נכעס יהודה וניגש לעשות מלחמה עם יוסף. אך עדיין צריך ליישב, מה ראה יוסף להעליל על בנימין אחיו הקטן עלילה כזו שפלה, שהוא גנב, מה ביקש יוסף הצדיק לעשות בזה ?

מה ראה יוסף להכניס אותו ואת כל מצרים לידי סכנה של ממש על ידי מעשה זה⁴ ?

כמו כן צריך ביאור, מדוע בחר להכעיסם דוקא על ידי נתינת הגביע באמתחת בנימין, למה לא ביקש מהאיש אשר על ביתו לשים באמתחת בנימין חפץ אחר ?

נפל לרגליהם ובכה והתחנן על נפשו, כמבואר בדברי המדרש ברא"ר (פרשה צא אות ח) : "ר"ל בשם רבי יוחנן בר שאילה אפשר יוסף בן שבע עשרה שנה היה רואה את אחיו מוכרים אותו והוא שותק ? אלא מלמד שהיה מתחבט לפני רגליו של כל אחד ואחד כדי שיתמלאו עליו רחמים ולא נתמלאו" ע"כ.

⁴ לשון הפסיקתא זוטרתא בפרשתן (פרק מד פסוק יח) : "אמר לו [יוסף לפרעה] אם אני שולף חרבו ממך אני מתחיל, בפרעה אני מסיים".

ובמדרש רבה (פרשה צג סימן ח) איתא : "אמר יהודה לנפתלי לך וראה כמה שווקים במצרים קפץ וחזר אמר לו שנים עשר, אמר יהודה לאחיו אני אחריב מהם שלשה וטלו כל אחד ואחד אחד ולא נשאר בהם איש, אמרו לו אחיו יהודה מצרים אינה כשכם אם אתה מחריב את מצרים תחריב את כל העולם, ... כיון שראה יוסף שהסכימה דעתם להחריב את מצרים אמר יוסף בלבו מוטב שאתודע להם ואל יחריבו את מצרים".

”כי ביום אכלך ממנו מות תמות”

”ויצו יהוה אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות.” (בראשית פרק ב פסוק טז – יז)

כאשר צווה אדם הראשון שלא לאכול מעץ הדעת, נאמר לו יחד עם הציווי כי אכילתו מעץ הדעת תביא למותו: ”כי ביום אכלך ממנו מות תמות.”

מפרשי התורה עמדו על השאלה, שמצאנו בתורה למרות שאדם הראשון אכל מעץ הדעת, הוא לא מת, אלא רק גורש מגן העדן?

הרמב”ן [וכן האבן עזרא בפירושו הקצר] מפרשים שלפני החטא היה האדם הראשון עתיד לחיות לנצח [שהיה גופו זך כמו הנשמה], לאחר החטא [נתגשם גופו], הפך האדם להיות בן מוות, ובזה נתקיימה אזהרתו של הקב”ה מות תמות⁵.

שורש גזירת המן הרשע בחטא עץ הדעת

”המן מן התורה מנין?”

המן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת.

(חולין קלט:)

בפשוטו שאלת הגמ' מתבססת על העיקרון שאין דבר שאינו רמוז כבר בתורה⁶, מכאן שאלת הגמ': ”המן מן התורה מנין?” כלומר, היכן רמוז בתורה על גזירת המן הרשע, שביקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים ביום אחד, דבר שלא היה באף דור?

⁵ זה לשון הרמב”ן זצ”ל בפרושו לספר בראשית שם: ”אבל הכוונה כי בעת שיצא

יהיה חייב מיתה למלך, והוא ימית אותו כאשר ירצה...” עכ”ל

⁶ כדברי הגמ' במסכת תענית (ט): ”מי איכא מידי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי

באורייתא.”

על כך עונה הגמ' תשובה, שגזירה זו של המן הרשע רמוזה בסיפור החטא של אכילת אדם הראשון מעץ הדעת, שם בתוכחת הי"ת לאדם הראשון אחר החטא נאמר לו: "המן העץ אשר צויתוך לבלתי אכל ממנו אכלת", המן אותיות המן.

אכן דברי חז"ל צריכים ביאור, מה השייכות של גזירת המן הרשע לחטא האכילה של אדם הראשון מעץ הדעת, אם כל הקשר בין שתי האירועים מסתכם בכך, שגם בסיפור של חטא עץ הדען בתורה מצאנו את הצירוף שלושת האותיות המן, כמו כן יכלה הגמרא להביא מפרשת בשלח, גם שם מוזכר הצירוף של האותיות המן בהקשר למן שירד לאבותינו במדבר, ופשוט שאין לומר שזה המקום הראשון בתורה בו אנו פוגשים צירוף של שלושת האותיות יחד].

השורש לגזירת המן מנין

על כן נראה שכונת הגמרא בשאלתה "המן מן התורה מנין", היא לדבר הרבה יותר עמוק מסתם מיקום של הצירוף של שלושת האותיות המן במקום אחד בתורה.

שאלת הגמרא היא אפה, היכן נעוץ השורש לגזירה הנוראה שביקש המן הרשע להמיט על כלל ישראל, להרוג את כולם, אנשים נשים וטף, וביום אחד.

על כך עונה הגמ' שהשורש של גזירה זו הוא בתוכחת של הי"ת לאדם הראשון על שאכל מעץ הדען: "המן העץ אשר צויתוך לבלתי אכל ממנו אכלת" ?

אז לא התקיים באדם הראשון העונש של "כי ביום אכלך ממנו מות תמות", אבל בעוד כמה דורות, כאשר יקום המן הרשע, הוא יבקש לקיים את העונש הזה, על ידי גזירת להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים "ביום אחד".

[כן כותב בספר משנת חסידים מסכת אדר (פרק ג אות ה – ו) :
"כי הוא [המן הרשע] היה משרש הנחש, שפתה לחוה והטיל בה
זוהמא, בהאכילה מאכל איסור של עץ הדעת עם בעלה אדם, וגרם
שעבדו ע"ז, וכאשר עשה כן היה רוצה לעשות מחדש, כי עשה עצמו
ע"ז שנקראת צ"ו כמספר שמו עם הכולל, ופתה למרדכי לעבדו
בהשתחות לו, אחר שפיתה את ישראל שיאכלו מאכל איסור
בסעודה של אחשורוש, כדי שיוכל הנחש שהוא אחשורוש, להטיל
זוהמא באסתר כרצונו עכ"ל.

כע"ז כותב גם מוהצ"א מדינוב זצ"ל בבני יששכר במאמרי
חודש אדר [מאמר ד – ימי הפורים]: הנה המן הרשע הצר הצורר היה
כחו מן הנחש הקדמוני, אשר פיתה לאכול מן עץ הדעת, כן הוא גרם
בעצתו שיאכלו ישראל מסעודתו של אחשורוש ונתחייבו שונאיהם
של ישראל".]

ההצלה של כלל ישראל מגזירת המן תיתכן רק על ידי מרדכי היהודי

"איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי
בן קיש איש ימיני". (אסתר פרק ב פסוק ה)

"איש ימיני מבנימין היה".

(רש"י)

מי שניהל את כל המערכה מול הגזירה של המן הרשע, והביא
בסוף יחד עם אסתר המלכה לתשועה של כלל ישראל מגזירתו
האיזמה, היה מרדכי היהודי משבט בנימין.

חז"ל הקדושים גילו לנו, שבזה נעשה תיקון לקלקול שנעשה
בזמן שאול המלך שהיה אף הוא משבט בנימין, כפי שכתוב בספר
שמואל א' (פרק ט פסוק א – ב) ויהי איש מבן ימין [מבנימין], ושמו
קיש בן אביאל, בן צרור, בן בכורת, בן אפיח, בן איש ימיני, גיבור

חיל, ולו היה בן ושמו שאול, בחור וטוב, ואין איש מבני ישראל טוב ממנו, משכמו ומעלה, גבה מכל העם".

בספר שמואל א' (פרק טו פסו' ג) מסופר שאול המלך נשלח על ידי שמואל בשם ה': "לך והכיתה את עמלק, והחרמתם את כל אשר לו, ולא תחמול עליו, והמתה מאיש עד אשה, מעלל ועד יונק, משור ועד שחמור ועד חמור".

שאול המלך יוצא למשימה, והוא הורג את כולם חוץ מאגג המלך, ונוסף הוא משאיר גם את הצאן: "ויתפש את אגג מלך עמלק חי, ואת כל העם החרים לפי חרב, ויחמול שאול והעם על אגג וכו'" עיי"ש.

על השארתו של אגג על ידי שאול אומרת הגמ' במסכת מגילה (יג.) "ומה שילם לי ימיני, דלא קטליה שאול לאגג דאתיליד מיניה המן דמצער לישראל".

בספר פרי עץ חיים [שער ר"ח חנוכה ופורים פרק ו'] מובא שלילה אחד נשאר אגג חי עד ששיזף אותו שמואל, אבל בלילה ההוא הביאו לו שפחה אחת בבית האסורים ונתעברה הימנו, ויצא ממנו המן א"כ נמצא שעיקר הקלקול שהביא להתממשות הגזירה של המן הרשע התחיל על ידי השארת אגג מלך עמלק על ידי שאול המלך.

לכן סיבבה ההשגחה שדווקא משבט בנימין יעמוד זה שיביא להמתתו המן בן המדתא ולביטול הגזירה הקשה מעל כלל ישראל לתקן את הפגם של שאול⁷.

⁷ כעין זה כותב האלשיך על דברי מרדכי היהודי לאסתר המלכה (פרק ד פסו' יג) : "כי אם החרש תחרישי בעת הזאת רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות", וזה לשונו "ובהיותך בלתי מסתכנת על ההצלה, נמצא עון שאול שגרם כל הרעה הזאת בלתי מתכפר, ועל כן את ובית אביך שמבית שאול שגרם הרעה תאבדו, על כן הסתכני לכפר על בית אביך,

מרדכי היהודי בחינת חוש הריח שלא נפגם מחטא אדם הראשון

בספר בני יששכר [מאמרי חודש אדר מאמר א – מהות החודש
אות י] כותב הרב זצ"ל והנה תראה, כל החושים נזכרין אצל חטא
אדם הראשון, כי כולן השתמשו שם בחטאו, ותרם האשה וכו'
[בראשית ג ו] חוש הראיה, ותקח מפריו חוש המישוש, ותאכל חוש
הטעם, וישמעו חוש השמע, אבל חוש הריח לא נזכר שם, והנה נראה
מזה אשר חוש הריח לא נפגם כל כך כאינך החושים, כי לא נשתמשו
בו אז, על כן תמצא עד היום חוש הריח רוחני הנשמה נהנית ממנו
ולא הגוף [ברכות מג ב]⁸.

הביטי וראי איך דברי אמת, שאם לא כן, מאין ולאין בהיות כל ישראל עבדים בגלות
את עלית למלוכה, אך מי יודע אם לעת כזאת, לתקן אשמת שאול, הגעת למלכות,
שתתקן דבר מלך כמוך עכ"ל.

כעין זה כותב גם המהר"ל בספר אור חדש על מגילת אסתר שם: "כי שאול חמל
על אגג ונתן לו חיים לפיכך נהפך עליו שבא המן מזרע אגג לכלות את ישראל ולפיכך
אמר ובית אביך תאבדו שכיון שאתה מוכן לעקור את המן ואין אתה עושה אם כן
הקירוב לך אל המן הוא כל כך כאלו אתה הוא עצמו ובשביל כך תאבדו" עכ"ד.

⁸ ועיי"ש שכתב לבאר על פי זה הא דמיבעיא לן במסכת ברכות מנין שמברכין
על הריח, דכתיב כל הנשמה תהלל, איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף זה
הריח, ע"כ, וכתב מוהצ"א זצ"ל והנה הוא לפלא בעיני, דהרי סתמא אמרו חז"ל אסור
ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה [ברכות לה א], ואפקו שם זאת בסברא ואסמיכו
אקראי ליי"י הארץ ומלואה קודם ברכה, והארץ נתן לבני אדם לאחר ברכה, ואם כן
למה נצטרך לימוד על ברכת הנאת הריח, ואדרבא דבר שאין מברכין עליו צריכין אנן
להתבונן מה נשתנה ?

[בחדושי הצ"ח למסכת ברכות (מג): כתב ליישב על פי המבואר בריש פרקין
דאסור לאדם שיהנה מעוה"ז בלא ברכה וכל הנהנה מעוה"ז בלא ברכה מעל, עיין שם.
והרי קיי"ל [פסחים כ"ו ע"א] דקול ומראה וריח אין בהם משום מעילה, לכך שאל מנין
שמברכין על הריח, שהיה מקום לומר כיון שאפילו בקדשי שמים ממש אין בהם מעילה
מן התורה רק איסורא דרבנן, לא תיקנו ברכה על זה, וקא משמע לן אסמכתא מקרא
דכל הנשמה וגו', שגם בזה תיקנו ברכה עיי"ש

ועל כל פנים יצא לנו אשר חוש הריח לא נפגם כל כך בחטא אדם הראשון, על כן משיח צדקנו שיתגלה במהרה בימינו, נאמר בו פעולת חוש הריח "והריחו ביראת יי", הוא פעולת החוטם שהוא פעולת הנשמה הקיימת לעד.

בספר ליקוטי תורה [טעמי המצוות פר' בא] כותב רבנו האריז"ל שכל החדשים הם בחינת איברי הראש, תשרי גלגולת, מרחשון כסליו ב' אזנים, טבת שבט ב' עינים, אדר בחינת החוטם בו תלוי חוש הריח.

וכותב הבני יששכר זצ"ל שם [מאמר ד – ימי הפורים]: והנה פעל ועשה היוצר כל הוא אלקינו, אשר המן הרשע הפיל פור לאבד וכו', ולא מצא לגורלו רק חדש אדר, הוא בחינת החוטם אשר בו חוש הריח, והוא חוש המתקיים כי לא נפגם בחטא אדם הראשון.

וממשיך הרב זצ"ל: "על כן תמצא אשר גם שמות הגואלים נקראים בשם בשמים הנבראים לחוש הריח, היינו מרדכי (מר דרור)⁹, אסתר (הדסה). ובזה תבין עפ"י פשוטו מה שנאמר במרדכי "ויזעק זעקה גדולה" ולא נאמר מה אמר, אבל הוא כפשוטו מפני שהקול יפה לבשמים [כריתות ו ב, ירושלמי יומא פ"ד ה"ה], הבן, הנה על ידי זה שנפל הפור על אדר נתבטל הצר הצורך וישראל קיימים לעד לעולם, הבן" עכ"ד.

ובבני יששכר שם כתב: "אבל הוא לדעתי, דידוע ענין הברכה הוא לברר הטוב מן הרע שנתערבו בחטא אדם הראשון בעץ הדעת טוב ורע, והנה כל החושים נזכרו שם, והנה יש בכולן סוד הבירור, אבל הריח שלא נפגם מחטא אדם הראשון, אם כן אין בו פסולת והוא דאין צריך ברכה, לזה מייתי פסוק מיוחד ללמוד דמברכין על הריח, [כן כותב בשו"ת בית יצחק [שמעלקיס] צלעות הבית סוף חלק אבן העזר דרוש ו] עיי"ש

⁹ במסכת חולין (קלט:) שאלה הגמרא מרדכי מן התורה מנין? ועונה הגמרא דכתיב מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא".

הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי

בספר בראשית מסופר על לידת השבטים הקדושים, לאה ילדה תחילה, אח"כ שפחת רחל, ושוב שפחת לאה, רק רחל לא ילדה, כותבת התורה (פרק ל פסוק א): "ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב ותקנא רחל באחתה ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי".

רחל לא מסתפקת בבן אחד¹⁰, היא מבקשת בנים, לא די לה רק ביוסף, היא רוצה גם את בנימין, גם אחר שנולד לה בן היא קוראת לו יוסף: "לאמר יסף יהוה לי בן אחר", חוץ מיוסף היא מבקשת "בן אחר", בן שיש בכוחו לעמוד כנגד עשו שהוא בסוד "אל אחר", כמו שאמר לבן ליעקב: "טוב תתי אותה לך מתתי לאיש אחר", שהכונה היא עשו¹¹.

ידעה רחל אמנו שלולא בנימין לא תהיה תקומה מידי עשו הרשע בקום עלינו המן הרשע, כי רק מרדכי היהודי שהשתייך לבחינת הריח, רק הוא יש בכוחו לנצח את המן שבא על כלל ישראל מכח החטא של אדם ראשון.

דבר זה רמוז במה שאמרה רחל ליעקב: "הבה לי בנים" הב"ה ר"ת ה'מן ב'ן ה'מדתא, "ואם אין", אם חס ושלום לא אלד את בנימין שממנו בא מרדכי, "מתה אנכי", לא תהיה תקומה לכלל ישראל בזמן המן הרשע.

¹⁰ גם חנה שהיתה עקרה היה די לה בבן אחד כמו שכתוב בספר שמואל א' (פרק א פסוק יא): "ותדר נדר ותאמר ה' צבאות אם ראה תראה בעני אמתך וזכרתני ולא תשכח את אמתך ונתתה לאמתך זרע אנשים ונתתיו לה' כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו, ושם (פסוק כז): "אל הנער הזה התפללתי".

¹¹ במסכת בבא בתרא (קעג.) מובא שהיו בני אדם אומרים שני בנים יש לה לרבקה שתי בנות יש לו ללבן גדולה לגדול וקטנה לקטן

יוסף מציל את מרדכי

יוסף הצדיק בנה של רחל, רואה ברוח קדשו שההצלה בזמן המן הרשע עתידה להיות על ידי מרדכי היהודי מיבוא שבט בנימין אחיו הקטן.

באותה מידה רואה יוסף, שבעוד כמה דורות, בזמן דוד המלך, תעמוד ההצלה הזו בסכנה גדולה, כאשר יאלץ דוד המלך לברוח מירושלים מפני אבשלום בנו, אז ייצא שמעי בן גרא סבו של מרדכי, ויקלל את דוד המלך, ויבזה אותו¹².

דינו של שמעי על מעשה כזה הוא אחד, "מות", כך באמת טען יואב בן צוריה שר צבאו של דוד המלך כאשר שב דוד לירושלים, ושמעי ירד אליו ונפל לרגליו והתחנן על נפשו: "למה יקלל הכלב המת הזה את אדני המלך, אעברה נא ואסירה את ראשו".

אבל דוד המלך לא אפשר ליואב בן צוריה לעשות כן?

"ויאמר המלך, מה לי ולכם בני צוריה כי יקלל, וכי יהוה אמר לו קלל את דוד, ומי יאמר מדוע עשיתה כן, ויאמר דוד אל אבישי ואל כל עבדיו, הנה בני אשר יצא ממעי מבקש את נפשי, ואף כי עתה בן הימיני הנחו לו ויקלל, כי אמר לו יהוה, אולי יראה יהוה בעוני, והשיב יהוה לי טובה תחת קללתו היום הזה".

עוד מסופר בספר שמואל שם (פרק טז פסוק טז – כד): "וישב המלך ויבא עד הירדן, ויהודה בא הגלגלה ללכת לקראת המלך

¹² כך מסופר בספר שמואל ב' (פרק טז פסוק ה – ז) "ובא המלך דוד עד בחורים, והנה משם איש יוצא ממשפחת בית שאול ושמו שמעי בן גרא, יצא יצוא ומקלל, ויסקל באבנים את דוד ואת כל עבדי המלך דוד, וכל העם וכל הגברים מימינו ומשמאלו, וכה אמר שמעי בקללו צא צא איש הדמים ואיש הבליעל" [עיי' ספר מלכים א' (פרק ב פסוק ח) שם אומר דוד לשלמה על שמעי, והוא קללני קללה נמרצת. ובמדרש תהילים (פרק ג) איתא נמצרת נוטריקון "נואף" מואבי "רשע" צורר "תועבה עיי"ש".

להעביר את המלך את הירדן, וימהר שמעי בן גרא בן הימיני אשר מבחורים וירד עם איש יהודה לקראת המלך דוד, ואלף איש עמו מבנימן, וכו' ושמעי בן גרא נפל לפני המלך בעברו בירדן, ויאמר אל המלך אל יחשב לי אדני עון, ואל תזכר את אשר העוה עבדך ביום אשר יצא אדני המלך מירושלם, לשום המלך אל לבו, כי ידע עבדך כי אני חטאתי, והנה באתי היום ראשון לכל בית יוסף לרדת לקראת אדני המלך, ויען אבישי בן צרויה ויאמר התחת זאת לא יומת שמעי כי קלל את משיח יהוה, ויאמר דוד מה לי ולכם בני צרויה כי תהיו לי היום לשטן, היום יומת איש בישראל כי הלוא ידעתי כי היום אני מלך על ישראל, ויאמר המלך אל שמעי לא תמות וישבע לו המלך".

דוד "מלך ישראל", מתקלל קללה "נמרצת" משמע בן גרא, זה שהלך וכתר ברית עם אבשלום שמרד בדוד אביו וביקש להורגו, ולמרות הכל דוד מתייחס לכל הסיפור בסלחנות בלתי מוסברת, והוא אף נשבע לשמע בן גרא לא יהרוג אותו.

לא זו בלבד, אלא ששמעי הפך להיות מאוכלי שולחנו של דוד המלך, ודוד ממנה אותו להיות הרב של שלמה בנו, כדברי רבי חייא בר אמי משמיה דעולא במסכת ברכות (ח.): "לעולם ידור אדם במקום רבו, שכל זמן ששמעי בן גרא קיים, לא נשא שלמה את בת פרעה".

אילו היה דוד המלך נוהג על פי הדין, והורג את שמעי בן גרא, לא היה נולד מרדכי היהודי, לא היתה תקומה לכלל ישראל מגזירת המן הרשע, כך נאמר במסכת מגילה (יב): "ראו מה עשה לי יהודי דלא קטליה דוד לשמע, דאתיליד מיניה מרדכי דמיקני ביה המן" ע"כ. [כע"ז במדרש פנים אחרים (נוסח ב): "צפה דוד שעתיד מרדכי לצאת ממנו, שכן אמר דוד שם (פרק יט פסו' כג) "היום יומת איש

בישראל", זה איש יהודי. אמר ר' לוי מה הוא איש יהודי איש ימיני ? אילולי דוד שהיה משבטו של יהודה לא היה איש ימיני" עיי"ש].
את כל זה רואה יוסף הצדיק ברוח הקודש, כדי להציל את מרדכי, מבין יוסף הצדיק שצריך לתת כח לדוד המלך לאזור כח להתאפק ולא להרוג את שמעי בן גרא, לכן הוא הביא את יהודה למצב של כעס בסיבת בנימין, שעל ידי שישלוט יהודה בכעסו ולא יהרוג את יוסף, בזה ינתן כח ותעצומות לנכדו דוד להתאפק ולא להרוג את שמעי, לכן עשה יוסף את כל העלילה הזו כדי להכעיס יהודה בסיבת בנימין, עיי"ז לבטל את הכעס שיהיה ליהודה (דוד) על בנימין (שמעי) בעוד כמה דורות, ועל ידי זה לא ייהרג שמעי, ויצא ממנו מרדכי שעל ידו תהיה הצלה לעם ישראל מגזירת המן.

ואת גביעי גביע הכסף תשים בפי אמתחת הקטן

מטעם זה כותב הרב בני יששכר זצ"ל, השתמש יוסף בגביע שהטמינו באמתחת בנימין, כי המילה גביע מורכבת מהאותיות ג' ב' י' ע'. ואם נכפיל את המספר ע"ב י"ג פעמים [אותיות גביע] נקבל = 936 כמנין מרדכי אסתר [עם הכולל], [וכן איתא בספר פרי עץ חיים ר"ח חנוכה ופורים (פרק ו) די"ג הויות דשמות ע"ב כמנין תתקל"ז הוא מנין מרדכי ואסתר, וכן איתא בספר ליקוטי הלכות תשעה באב ותעניות (הלכה ד) שכך איתא בילקוט הראובני בשם ה"מגלה עמקות" שגביע הוא בחינת י"ג פרקים ע"ב] עיי"ש [ועוד נראה לומר שעשה כן עם גביע דוקא, כי במילה גביע יש רמז ליסוד של כלל ישראל, ג' היינו ג' אבות אברהם יצחק ויעקב, י"ב כנגד י"ב השבטים הקדושים, וע' כנגד שבעים נפש יוצאי ירך יעקב, שבניסיון זה היה מונח כל העתיד של כלל ישראל כפי שנתבאר].

ולבנימין נתן חמש חליפות

אחר שעמד יהודה בניסיון, אחר שהוא כבש את כעסו והתאפק שלא להרוג את יוסף, אז כותבת התורה הקדושה בפרשת ויגש :

”לכולם נתן לאיש חליפות שמלות, ולבנימין נתן חמש חליפות”
עיי”ש.

במסכת מגילה (טז:) אומר רבי בנימן בר יפת, שרמז רמז בזה
יוסף לבנימין, שעתיד בן לצאת ממנו, שיצא מלפני המלך בחמשה
לבושי מלכות, שנאמר: ”ומרדכי יצא בלבוש מלכות תכלת וגו”.

בעת לאחר שעמד יהודה בניסיון וכבש את כעסו בסיבת בנימין,
בעת יכול יוסף לבשר, שאבן תהיה תקומה לכלל ישראל על ידי
מרדכי היהודי משבט בנימין.

